

Julius Braunthal: Geschichte der Internationale

Band I*. JHW. Dietz NACHT GMBH Verlag 1961. — Hannover

Ivan Prpić

Iako je literatura u svijetu o socijalizmu i radničkom pokretu vrlo obimna sve do nedavno nije bilo ni jedne knjige koja bi davala kontinuiran razvitak i povijesni tok Internacionala. 1961. godine izašao je u izdanju Dietz Verlaga prvi tom¹ knjige »Povijest Internationale« od Juliusa Braunt-hala. Autor, njemački historičar i publicist, gotovo je 50 godina bio akter raznih organizacija Internationale. To mu je omogućilo da lično upozna mnoge od najjemenentnijih rukovodilaca gotovo svih evropskih radničkih partija s jedne strane, te da stekne izvanredan uvid u cjelokupnu, do danas još dobrim dijelom neobjavlvenu arhivu Internationale s druge strane. Treba reći da je tu prednost vrlo umješno iskoristio. Odlike knjige su vrlo plastični opisi ličnosti i karaktera najpoznatijih rukovodilaca radničkog pokreta, te dokumentiran i podacima, bogat pregled razvitka radničkog pokreta u svim zemljama koje su imale bilo kakvog učešća u radu Internacionale. Prvi tom knjige, koji obuhvaća razdoblje do 1914. podijeljen je u tri dijela: Preteče Internationale, Prva i Druga internacionala.

U pokušaju da nađe početak ideje Internationale autor se vraća čak u 17. stoljeće želeći da, naglašavanjem kasnijih neuspjelih pokušaja pojedinih predstavnika građanske klase, koji su htjeli ostvariti parole građanske revolucije — bratstvo, jednakost, slobodu, (jakobinci) te apostrofiranjem mislilaca koji su dokazivali kako građanska klasa nije ostvarila postavljene ideale (Babeuf), pokaže potrebu stvaranja jedinstvene, sada radničke organizacije koja će svjetski proleterijat osposobiti da ostvari postavljene ideale.

Dio knjige koji govori o Prvoj internacionali, a obiluje podacima o razvitku radničkog pokreta i radničkih organizacija toga vremena, kao i kratkim ali vrlo sažetim iznošenjem osnovnih teorijskih pozicija koje su u to vrijeme dominirale u radničkom pokretu — anarhizma i marksizma, s pravom akcentira bitnu značajku Prve internacionala: ona je bila jedinstvena organizacija (možda bi se moglo reći partija) svjetskog proletarijata koja je u gotovo svim evropskim a i nekim sjevernoameričkim zemljama imala svoje ekspoziture, preko kojih je mogla uspješno ostvarivati interese međunarodnog proletarijata. Otuda i proizlaze njezini najveći uspjesi, prije svega na planu razvijanja međunarodne radničke solidarnosti. Oni su najefikasnije dolazili do izražaja u sprečavanju radnika jedne zemlje da onemoguće i slome štrajkove radnika druge zemlje.

Posljednji dio knjige koji govori o Drugoj internacionali sadrži dokumentiran pregled radničkih organizacija i partija gotovo čitavog svijeta (naravno samo onog dijela svijeta koji je u to vrijeme imao bilo kakav radnički pokret) osim Rusije. Cinjenicu da ruski radnički pokret toga vremena nije obraden autor opravdava time što će ga obraditi u drugom tomu knjige u poglavlju O ruskoj revoluciji. Pored tog pregleda vrlo je jasno i opravdano povučena organizaciono-strukturalna razlika između Prve i Druge internacionala. Za razliku od Prve Druga internacionala bila je međunarodna organizacija proletarijata koja je u biti samo koordinator djelovanja različitih nacionalnih radničkih partija. To, kako autor s pravom naglašava, treba uvijek imati u vidu pri upoređivanju obiju Internacionala jer je ta

* 1963. izašao je II tom knjige, koji mi, na žalost, još nismo imali priliku vidjeti.

činjenica jedan od onih važnih činilaca koji omogućavaju da se osim razlike u organizacionom pogledu vide i u potpunosti razumiju razlozi koji su odlučujuće utjecali na kongresnu problematiku Druge internacionale kao i uzroci njezinog unutrašnjeg raspada.

Pored borbe protiv anarhizma, koju je Druga internacionala morala dokončati kao i borbe protiv Bernsteinova revizionizma centralna pitanja gotovo svih kongresa Druge internacionale su nacionalizam, kolonijalizam i rat. Braunthal nam to vrlo detaljno i umješno, eksplicirajući stavove gotovo svih partija o tim centralnim pitanjima, i pokazuje završavajući tako prvi tom svoje knjige.

Želi li se dati potpuna ocjena ove knjige treba ipak imati na umu da je autor prije svega historičar i to (i pored toga što je akter Internacionala) građanski historičar. Slabosti knjige proizlaze uglavnom upravo otuda. Braunthal želi napisati povijest Internacionala kao povijest pokreta i povijest ideja. S pravom naučnom akribijom i marljivošću skuplja i navodi činjenice koje bi mu pomogle da to učini. Ali on kao historičar zadovoljava se da nam prezentira kakva je bila povijest. U ime već poznate naučne »objektivnosti« on uopće ne pita zašto je ta povijest bila takva. Braunthal vrlo pedantno i temeljito npr. ilustrira Engelsovu misao iz Anti-Dühringa da građanska klasa nije ostvarila parolu ispisanu na svojim revolucionarnim zastavama — bratstvo, jednakost, sloboda. Za razliku od Engelsa, a posebno Marxa, autor uopće ne pokušava pokazati da građanska klasa upravo zbog ograničenosti njezinog društvenopovijesnog načina egzistencije i načina proizvodnje života nije u stanju da te parole ostvari. Isto tako autor vrlo deciderano potcrtava organizaciono-strukturnu razliku između Prve i Druge internacionale, kao i razliku problema koji su razmatrani na njihovim kongresima. Nigdje se, međutim, ne odgovara zašto je došlo do tih razlika. Iako se odgovor na prvo pitanje nameće sam po sebi, zbog mnogo većeg razvitka radničkog pokreta, odgovor na drugo pitanje nije ni izdaleka tako jasan i jednostavan da bi autor smio dozvoliti čitaocu da iz navedenih činjenica donese samostalno zaključak, i da bi mogao biti siguran da je taj zaključak u potpunosti tačan. Trebalo je da se kaže da činjenica što su kongresima Druge internacionale domirinali prije svega problemi nacionalizma, kolonijalizma i rata proizlazi iz razvitka nacionalne svijesti koja je jedna od povijesnih tvorevina građanske klase. Razvitak nacionalne svijesti u pojedinim zemljama ide paralelno s razvitkom građanskog društva, dakle, i radničke klase, tako da radnička klasa toga vremena ne može biti imuna od tog problema. To tim prije i tim više što je ekonomski primat i interesi jedne klase neke nacije vrlo uspješno bio prikazivan kao interes i primat cijele nacije. Autor nam to, međutim, ne pokazuje, čak niti ne sugerira, jer bi u krajnjoj konzekvenci morao priznati da je Druga internacionala napustila nivo i duh Marxove Prve internacionale i spustila se na nivo nerevolucionarne građanske organizacije koja perspektivu radničkog pokreta vidi i traži u uklapanju u društveno-povijesne strukture građanskog svijeta. Metodološka ograničenost historičara Juliusa Braunthala se dakle, upotpunjuje ograničenošću koja proizlazi iz činjenice da je on u svojoj biti zapadno-evropski socijaldemokrata. To još više dolazi do izražaja u prezentiranju sukoba Bakunjin-Marx, anarhizma i marksizma kao sukoba prije svega o taktici proleterske borbe i potenciranim naglašavanjem Marxovih a posebno Engelsovih stavova koji govore o mogućnosti proleterske borbe političkim putem. Pri tom se pod pojmom »politički« podrazumijeva korištenje mogućnosti koja radničkoj klasi pruža građanska parlamentarna demokracija, i samim tim pokušajem da se dokaže kako je njemačka socijademokracija Druge internacionale u biti konzekventni i zakoniti nasljednik Marxova socijalističkog humanizma. To sve i pored toga što je tragičan kraj Druge internacionale, a posebno filozofija, strategija i taktika njemačke socijalne demokracije koja ga je u biti izazvala jasno pokazao da njemačka socijademokracija nije u stanju da se podigne na Marxov kritički nivo i shvati marksizam kao revolucioniranje temeljnih struktura građanskog svijeta koje čovjeku onemogućavaju da egzistira kao ljudsko biće, nego ga je svodenjem na pitanje taktike u borbi radničkog pokreta učinila apologetikom postojećeg građanskog društva.